

Kerstman.

Mensen denken vaak dat ik op mijn dertigste uit zee ben komen lopen rechtstreeks het theater in. Niks is minder waar, ik heb allerlei baantjes gehad.

Mijn middelbareschooltijd was een periode van transitie. En dan bedoel ik transitie van de ene school naar de andere. Ik begon op de havo, het Cobbenhagen College; daar was ik heel druk met alles behalve leren. Ik was klasvertegenwoordiger, zat in de leerlingenraad maar huiswerk maken deed ik niet. Mijn klassenleraar dacht mij te motiveren door alle buitenschoolse activiteiten af te pakken. Toen deed ik helemaal niks meer, met als resultaat dat ik naar de mavo moest. Die doorliep ik gestaag, waarna ik met mijn mavo-diploma instroomde op een andere havo. Wederom deed ik weinig tot niks, zodat ik ook hier weer af moest.

En toen kwam ik op het volwassenenonderwijs, waar leerlingen zaten die Toos en Thea heetten en vijfenzestig

jaar oud waren. Dat had als groot voordeel dat zij het hele 'vraag-en-antwoordgedeelte' van de les voor hun rekening namen. De jongeren hingen achter in de klas en de ouderen ijverig en leergierig vooraan. Tijdens Engels zat Toos de hele les door alles te beamen met 'O yes... yes, yes'.

De lessen waren 's ochtends, zodat ik tijd had om een bijbaantje te nemen. Via Randstad kwam ik terecht bij 'Rigo-metaal', een bedrijf in Udenhout dat was opgezet door meneer en mevrouw Sneijders. Een vrolijk ouder echtpaar. Meneer Sneijders was een grote man met een mooie grijze kuif boven zijn dikke zwarte brilmontuur en mevrouw Sneijders was zijn attractieve assistente, altijd tot in de puntjes gecooiffeerd en verzorgd, met grote oorbellen en vaak een ontzettend lieve, wat verlegen glimlach om haar mond. Ze hadden ook een rondreizende goochelact kunnen hebben samen. Ik had al ouders, anders was ik graag geadopteerd door de Sneijders.

Zij waren al in de vijftig toen meneer Sneijders een schroef uitvond. En die schroef sloeg aan zodat er een bedrijfje ontstond waarvan ik hun eerste werknemer werd. Ik kwam te werken in de metaalsector, ik werd metaalbewerker. Achter een pistool, zo noem je zo'n machine, moest ik schroefdraad maken in een buisachtige constructie. Als je met metaal werkt kan dat heel heet worden. Om dat te voorkomen loopt er een constante stroom van een soort dunne knoflooksaus over het apparaat om het af te koelen. Nu heb ik heel mijn leven al een hekel aan vieze handen gehad. Van die knoflooksaus, sowieso van metaalbewerking, werden je handen vies. Als ik 's mid-

dags begon, raakte ik de metalen buisjes alleen met mijn vingertoppen aan, maar dat had natuurlijk geen zin. Na een kwartier werd alles zo smerig dat ik erdoorheen zat. Dat herhaalde zich dagelijks.

Ik moet voor de familie Sneijders ook best raar zijn geweest als eerste werknemer. Ik droeg altijd een sjaal, die hield ik om, hoe warm het ook was, en ik wist niks van metaal of van de bewerking daarvan. Het was saai werk en vanaf mijn plek achter de machine kon ik de klok net niet zien. Dus om het kwartier gooide ik een schroef op de grond zodat ik die kon gaan pakken en meteen op de klok in het kantoortje kon kijken.

Het leukste waren de pauzes. Je kon met het echtpaar Sneijders over alles praten. Mevrouw Sneijders zette thee, er waren koekjes, en als ik het juiste onderwerp aansneed liepen die pauzes ontzettend uit. Zo ging dat een jaar lang drie middagen in de week.

Toen ik naar de Sociale Academie ging, kon ik de metaalbewerking er niet meer bij doen. Met pijn in mijn hart nam ik afscheid van de familie Sneijders. Soms belde de overenthousiaste medewerkster van Randstad me nog wel eens voor een klusje. De medewerkers van Randstad hadden overduidelijk een training gehad waarbij hun op het hart was gedrukt om bij telefonisch contact met een cliënt in elke zin minimaal twee keer de naam van de klant te gebruiken om het geheel wat persoonlijker te maken.

‘Ja, Marc-Marie, we hebben zo’n leuk bedrijf, Marc-Marie, en die zoeken nog mensen, leuke mensen, Marc-Marie, zoals jij, lekker enthousiast, spontaan en vriendelijk,

Marc-Marie. Wat denk je ervan, Marc-Marie?’

Zo ook die keer dat ze een afwashulp zochten bij het IBIS-hotel.

Picture this: carnaval 19nog wat. Ik ben zestien jaar en sta in een afwaskeuken. Met een afwascarrousel. Dat klinkt nog wel vrolijk maar dat is het niet. Het is een ronddraaiend apparaat dat nooit stilstaat. Belangrijk om te weten en te onthouden: een afwascarrousel staat nooit stil, het draait altijd maar door. Je zet er borden, bestek, de hele rataplan in, en dat gaat door een doos-achtig iets en aan de andere kant komt het er dan weer uit, nat nog, het bestek moet je droogwrijven en over de borden moet je ook nog een doekje halen. Maar dan moet je alweer spullen aan de voorkant van de doos erin hebben gezet. Het was een beetje *Modern Times* van Charlie Chaplin, maar dan niet om te lachen.

Het afwasmonster stond in een afgesloten, geluiddichte ruimte want het maakte een afschuwelijk kabaal. Ik moest vieze spullen halen in het restaurant. Het was elf uur, ik had al vijf uur gewerkt, de hele spoelkeuken stond vol met smerige vaat, ik wist dat achter de keuken een net verlaten feestzaal lag, die moest ik ook opruimen en leeghalen en het apparaat draaide maar door. Ik keek rond en besepte dat ik voor drie uur 's nachts hier niet weg zou zijn. Ik wilde veel eerder naar huis maar ik was de enige afwashulp.

Nu krijg je in je diepste ellende vaak de beste ideeën. Er was geen uitweg, of toch? Ik weet niet hoe ik erop kwam, maar mij leek dat ziekte de enige redding was. En niet een

hoofdpijn of zo, want dan krijg je een pilletje en hupsakee weer aan het werk. Nee, het moest erger, of eerder: acuter. Ik moest flauwvallen. Zomaar ineens zijgen, even weg zijn. Dan op het kantoor van de directeur bijkomen met een glaasje water en dat hij je vervolgens met de auto naar huis brengt terwijl jij nog oppert:

‘En al die afwas dan?’

Waarop hij vaderlijk zegt:

‘Maak jij je daar maar geen zorgen over, rust jij nou eerst maar eens goed uit en wordt weer helemaal beter.’

Het was een topplan. Althans, dat vond ik zelf. Waarom had ik dat om tien uur niet kunnen bedenken, had me veel werk bespaard.

Er waren een paar puntjes: ik was nog nooit flauwgeval-
len. Hoe deed je dat? Het was in de spoelkeuken best nat op de grond, je kon niet voorzichtig vallen. Als ik het deed moest ik er helemaal voor gaan. Puntje twee: het was een afgesloten ruimte, ik zou kunnen gaan liggen en dan maar wachten tot iemand me zou vinden, maar dat leek me een mijl op zeven, misschien kwam er wel niemand. En het effect was natuurlijk ook groter als ze me zagen vallen. Ik zou wachten tot er iemand in de keuken was.

Ik had het nog niet bedacht of de bedrijfsleider René komt het afwashok binnen en gaat bij het bestek staan om couverts te pakken. Ik haast me naar hem toe, neem twee handen vol bestek mee om af te drogen. Ik sta zo even, maar ja, moet ik nu al vallen? Zal ik nog even wachten? Zijn er geen scherpe punten waar ik met mijn hoofd tegenaan kan vallen? Elke keer denk ik: ‘Ja nu’ en dan doe ik het toch niet.

Na het zoveelste uitstel voel ik mezelf ineens de val inzetten, ik heb mijn hand vol met gebaksvorkjes die ik voor het effect in mijn val door de keuken gooi. Ik lig, ik heb het gedaan. Mijn knie doet zeer, daarmee heb ik keihard de natte tegelvloer geraakt. Ik ben half gedraaid in mijn val om niet op mijn rug terecht te komen. Ik lig met mijn neus in de drab en weet niet goed wat nu te doen. Hoe lang blijf je liggen? Ben je een tijdje buiten westen? Sta je snel op of moet alles in slow motion? En waar is René?

Ik kijk door mijn oogspleetjes om het slagveld te overzien. Ik zie gebaksvorkjes, ik hoor het afwasmonster maar nergens bezorgde schoenen van René. Ik kreun een beetje en doe mijn ogen wat meer open. Niemand. Misschien is hij mensen gaan halen, of een ambulance bellen? Dat hoop ik niet want ik voel dat ik het ziektebeeld nog niet helemaal beheers, dit spel hou ik niet lang vol.

Ik richt mijn hoofd dan toch maar in slow motion op, maar ook aan de andere kant staat niemand. Als ik even later ben gaan zitten op de kleffe tegels blijkt dat net op het moment dat ik mezelf liet vallen, René zich omdraaide en wegliep. Hij heeft het hele dramatische schouwspel niet meegekregen en door het lawaai van de afwasmachine heeft hij ook niks gehoord. Tenminste, dat is mijn theorie. Het zou ook kunnen zijn dat hij het zag en besloot het niet te zien. De zoveelste die net doet alsof hij flauwvalt.

Hoe dan ook, ik durf het niet nog een keer te doen, dus kruip ik op handen en voeten de keuken door om de gebaksvorkjes op te rapen. Als ik mezelf om halfvier uitge-

put en smerig bij de bedrijfsleider ga afmelden zegt René, net als ik weg wil gaan:

‘O, ja, je hoeft morgen niet meer terug te komen, we hebben nog nooit iemand in de afwas gehad die zo traag was. Jouw tempo mag je nauwelijks een tempo noemen. Normaal zetten onze vaathulpen boven in het hotel nog bedden bij en werken nog wat in de tuin tussen de bedrijven door. Maar bij jou waren we al blij als alle afwas uiteindelijk uren na sluitingstijd gedaan was. Dus dank en veel succes met andere baantjes.’

Daar ging ik met mijn sjaal en regenjas. Ik had namelijk in die tijd bijna altijd een regenjas aan, zowel binnens- als buitenshuis. Het enige moment dat ik mijn regenjas uitdeed was in het weekend, als ik ging werken bij een Van der Valk-restaurant. Van der Valk – wie is er niet groot mee geworden?

Voor dat werk moest je een zwart pak meebrengen. Dat was in onze arme tijd. Ik moest een pak, maar zo goedkoop mogelijk. Dan is de weg naar de GAKO snel gemaakt. Ik heb geen idee of ze nog bestaan, maar toen stond GAKO synoniem voor een heel goedkoop, polyester pak waarin je goed tevoorschijn kon komen zolang je maar bij kaarsen uit de buurt bleef.

Ik zat nog steeds in mijn ‘Oei-ik-groEIFase’, alleen in de lengte was de rek er al uit, dus ik woog inmiddels 105 kilo en ik ging voor 200.

Mijn oudste zus was hoofd receptie dus ik hoefde niet *luik* te lopen. Een luikloper stond in de hiërarchie van het motel net boven de rat. Met dien verstande dat ratten

mochten eten wat ze wilden en luiklopers niks mochten eten. Gelukkig werd mij dat bespaard en begon ik meteen met *een wijk*.

Een wijk is een aantal tafels waarvoor jij de gastheer bent. Je neemt een bestelling op, brengt de drankjes en je rekent af, en dan maar hopen op een flinke fooi want van het salaris moest je het natuurlijk niet hebben. Omdat ik zo dik was en het pak van polyester, zweette ik als een zwaar zwetende otter. Nu had de leiding van het motel al gezorgd voor een wijk vlak bij de keuken, maar dat maakte voor het zweten weinig uit. In het begin vond ik die transpiratie vervelend maar omdat het voor de klanten leek alsof ik heel hard werkte, echt heel hard, kreeg ik super veel fooi. Dat het slechts een kwestie van overgewicht was had niemand in de gaten.

Nu was ik 's avonds ook wel echt op. En mijn benen waren nog meer op. Omdat ik dik was wreef de binnenkant van mijn bovenbenen tegen elkaar en met dat polyester erbij kwamen er door die wrijving soms vonkjes tussen mijn benen uit. Het leek of ik tussen mijn benen gezellig de open haard had aangestoken.

Ik heb niet lang een wijk gehad. Eén keer heb ik de reserveringen met Kerst gedaan. Toentertijd was het de gewoonte om de weken voor Kerst aan de telefoon de reservering aan te nemen, eventueel een naam op te schrijven, maar dat was optioneel, en het daarna te vergeten. Het was in ieder geval niet de bedoeling dat er op de Kerstavond een tafel klaarstond die correspondeerde met de eventuele reservering. De werkwijze was deze: familie komt aan de balie.

‘Wij zijn de familie Doeterniettoe en wij hebben een reservering gemaakt voor vier personen.’

Dan keek je in een boek, buiten het zicht van meneer Doeterniettoe, en zei je:

‘O ja, hier staat het, als u mij zou willen volgen.’

En dan begon de tocht met de familie Doeterniettoe door het restaurant, door het zwembad, door de Burgemeester-die-en-diezaal, op zoek naar een tafel.

Het was vaak zo druk dat je de ronde meerdere keren moest maken terwijl je de familie op haar gemak stelde met prietpraat als:

‘Ja, ik ben nieuw hier, ik ken nog niet alle zalen. Hebt u tot nu toe een leuke Kerst? Ach, Oma is gestorven, wat vervelend, als u even een moment hebt, dan ga ik mijn best voor u doen.’

Dan liet je de familie Doeterniettoe even bij het aquarium achter om een andere familie Doeterniettoe op te halen die je in de bar had gezet om daar nog een rondje mee te maken.

Het was hel. Er waren klanten die vuurspuwend tegen me stonden te schreeuwen:

‘Dit is al het derde jaar dat ik uren op een tafel moet wachten, volgend jaar komen we niet meer.’

Maar de familie Van der Valk ging er dan toch van uit dat ze de volgende Kerst weer gewoon samen zouden vieren.

Eén Kerst was ik Kerstman. Midden in de hal hadden ze een wintereilandje gemaakt met een stal, opgezette herten, kerstbomen en sneeuw. Er liep een grachtje omheen met een bruggetje. Op het eilandje bij het bruggetje lag

een boomstam. Daar moest ik op gaan zitten in Kerstman-kostuum met een juten zak vol cadeautjes. Een puntenslijper, een blocnote, een gum, dat soort dingen. De cadeaus waren waarschijnlijk bij een schrijfwareenzaak ingekocht. Ik was niet verantwoordelijk voor de cadeaus, laat ik dat alvast zeggen.

Mijn Kerstman zag er best aardig uit, tot hij natuurlijk zijn mond opendeed. Mijn 'Hohoho' klonk meer als de stem van een vrouw die vindt dat er genoeg advocaat in haar glaasje zit dan op een mooie sonore stem van de Kerstman die presentjes komt brengen. Dus ik hield veel mijn mond.

Nu was het in het motel, en zo is het helaas nog vaak in restaurants, de gewoonte dat ouders hun kinderen meebrachten maar daar zelf eigenlijk zo min mogelijk last van wilden hebben. Dus als de kids vroegen of ze van tafel mochten om te gaan spelen vonden de ouders dat altijd prima. 'Ga maar lekker spelen maar niet te dicht bij de tafel, en Marie-Christine, waarom ga je niet eens kijken in de hal bij die bijzondere Kerstman?' En daar kwam Marie-Christine dan.

Nu moet ik ook uitleggen dat er grotere kindervrienden bestaan dan ik. Mijn geduld is niet eindig, het houdt al vrij snel in het begin op. Ik zat op die boomstam toen er een meisje van een jaar of negen over het bruggetje kwam aanwaggelen. Ze was dik en het model van haar Kerstjurk verraadde dat het bloezend moest zijn, nou, niet bij haar, het stond zo strak als een dj op Ibiza. Ik zeg heel vriendelijk en zo zacht en hees mogelijk – want dat had ik uitgevonden: als ik de Kerstman zwoeler maakte klonk het niet

per se mannelijker maar wel minder vrouwelijk – dus met een soort Marilyn-Monroestem zeg ik:

‘Ho, ho hou, en dit is voor jou.’

Ik heb geen idee of de echte Kerstman rijmt maar mijn act is geïnspireerd op Sinterklaas natuurlijk.

Het dikke meisje pakt met haar varkenspootjes het cadeautje aan, ik wijs subtiel naar het bruggetje, zodat ze terug kan gaan maar subtiel werkt duidelijk niet bij haar. Ze pakt ter plekke het presentje uit, laat het inpakpapier voor mijn voeten op de grond vallen, kijkt naar de vierkleurenpen en zegt:

‘Wat een kutcadeau.’

Wat een kutcadeau? De Kerstman gelooft zijn oren niet, maar om geen scène te maken laat ik het gaan, ik zeg tien keer tegen mezelf:

‘Ik ben een kindervriend.’

De Oempa-Loempa loopt over het bruggetje en blijft daar staan. Terwijl er een nieuw, duidelijk dankbaarder kind over het bruggetje klautert zegt ze keihard:

‘Je hoeft echt niet naar hem toe te gaan, hij heeft alleen maar kutcadeaus.’

Zij heeft daar de rest van de avond gestaan om elk kind voor mij te waarschuwen. Hoe vriendelijk de Kerstman ook aan haar vroeg terug te gaan naar haar ouders, hoe onaardig hij ook was, hoe hij ook vloekte of schold of dreigde met fysiek geweld, Oempa-Loempa was niet weg te branden.

Dat was mijn eerste en laatste optreden als Kerstman. Ik ben er mentaal, fysiek en vocaal totaal ongeschikt voor.

Nog lang ben ik dik geweest, maar nooit meer Kerstman.